

שבת

בשבתו

1145

תולדות תשס"ז
ד' בכסלו 25.11.06

הרב אמנון בוק
ר"מ בישיבת 'הר עציון'

נקודת פתיחה

"בנו הגדול" ו"בנה הקטן"

מותו. רבקה הבינה, שבדעתו של יצחק לברך את עשו בברכת "יעבדוך עמי" (כז,כט). ברכה זאת, כפי שנודע לה, תהיה ההפך מתוכנית של הקב"ה, שכבר קבע שבסופו של דבר - "ורב יעבוד צעיר". נראה, שידיעה זו היא שהביאה אותה לזיום את תוכניתה המיוחדת.

התורה מבטאת רעיון זה בשני מקומות בפרשה. כבר בתחילת הסיפור, בשעה שרבקה מלבישה את יעקב בבגדיו של עשו, רומזת התורה מדוע עושה זאת רבקה: "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" (כז,טו). הבחנה זו מסבירה בדיוק את פשר מעשיה של רבקה, היודעת כי בנה הגדול - בנו הגדול של יצחק - עתיד לעבוד את בנה הקטן, ולא להפך, כתוכניתו של יצחק. תוכניתה של רבקה יוצאת לפועל, ויצחק מברך את יעקב בברכת "יעבדוך עמי". בהמשך, רבקה רואה ששוב נבואת "ורב יעבוד צעיר" בסכנה: עשו זומם להרוג את יעקב! רבקה נחלצת מיד לעזרת יעקב, כששוב רומזת התורה למניעה: "ויוגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדול ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן" (שם,מב). רבקה שולחת את יעקב ללבן אחיה, כדי שבמקום ש"אשכל גם שניכם יום אחד", תוכל הנבואה להגשים את עצמה: לאום מלאום יאמץ, אך בסופו של דבר אכן - רב יעבוד צעיר.

התורה מבארת את סיבת יחסו החיובי של יצחק לעשו במילים פשוטות - "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" (כה,כח), אך סותמת כשהיא מתייחסת ליחסה של רבקה ליעקב - "ורבקה אוהבת את יעקב". גם בהמשך, בשעה שרבקה רוקמת תכנית נועזת להטעיית יצחק בהחלפה שבין יעקב לעשו, אין התורה מנמקת מדוע רבקה עושה זאת. אכן, נישואי עשו לבנות החתי היו לה למורת רוח (כז,לד), אולם כך גם היה הדבר ליצחק. מסתבר, שלא היה הבדל משמעותי בין יצחק לרבקה לגבי הערכת אישיותו של עשו, ויצחק פעל לברך את עשו בברכות גשמייות מתוך גישה חינוכית מעמיקה. מדוע אפוא הטעתה רבקה את יצחק?

נראה, כי הדבר המרכזי המנחה את רבקה הוא הנבואה שקיבלה בזמן הריונה, בשעה שהלכה לדרוש את ה': "שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר" (כה,כג). עוד טרם נולדו, ידעה רבקה שאע"פ ששני בניה יהיו לשני לאומים, מכל מקום ישנה עדיפות לצעיר על פני הגדול, והגדול עתיד לעבוד את הצעיר. נראה, שרבקה שמרה נבואה זו בלבה, שכן התורה אינה מספרת שהיא שיתפה את יצחק בידיעה זו.

על כן, נקל לשער את חרדתה בשעה ששמעה את יצחק מבקש מעשו "בנו הגדול" להביא לו ציד, כדי לברכו לפני

ספר נקודת פתיחה - עיוני תשס"ג-תשס"ה
240 עמ', 27 ש"ב בלבד. מכון 'צומת' 02-9932111

מי ישיב "אש תחת אש" להגנת הנגב המערבי
עמוד 12

מחלוקת איתנים בעולם הרבנות - זה לא חדש
עמוד 6

הפורח על הפורח? יעקב לומד מעשו לומר אמת!
עמוד 3

הרב ראם הכהן
ראש ישיבת עתניאל ורב הישוב

משו"ת בארץ

תוספת שבת, או תוספת חילול?

תרפט) ושאר הראשונים והפוסקים הסוברים כי השבת **ידחיה** - עדיין יהיה מותר לקבל שבת מבעוד יום ולחלל את התוספת מפני פקוח נפש.

ביחס לפעולה היוצרת מציאות בה יצטרכו לחלל שבת מפני פיקוח נפש שנינו בברייתא (שבת יט,א): "יתנו רבנן: אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת..."

לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה - שפיר דמי". ההפלגה בספינה גורמת בוודאי למצב בו יצטרכו לחלל שבת מחמת פיקוח נפש והיא נאסרה שלא לדבר מצווה. בראשונים מובאות שיטות שונות להבנת האיסור: **בעל המאור** מבאר שהמפליג כביכול מתנה

לחלל את השבת ולכן אסור לעשות כן. הריב"ש בתשובותיו כתב שאע"פ שרוב הראשונים בארו באופנים שונים את איסור ההפלגה, אעפ"כ מסכימים לדינו של בעל המאור וכך נפסק גם בשו"ע (רמח"ד).

האחרונים כתבו שאיסור ההפלגה אינו אלא מדרבנן, ולכן לדבר מצווה מותר להיכנס למציאות בה יצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש. ומכיוון שללא קבלת שבת מבעוד יום, השירות הצבאי יותר ללא צביון של שבת, ברור שתפילת קבלת שבת ערבית וקידוש נחשבות לידבר מצווה, הן במישור הפרטי וק"ו במישור הציבורי, וקיומן מתיר לחייל להכניס את עצמו לחילול שבת. יש להוסיף כי גם איסורו של בעל המאור אינו אלא איסור דרבנן וככזה יש להכריע לגביו כי שבת **יהותרה** (כך הורה לי פוסק הדור הגרש"י אוירבך כמה פעמים) ובפרט שיש לדון האם דבריו נוגעים גם לביטול עשה.

יותר מכך, יש להבדיל בין השאלה העקרונית, האם מותר לאדם להביא עצמו למצב בו יצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש, לבין המקרה המדובר. כאן, אין מדובר בפעולה המובילה למציאות של פיקוח נפש (שכן הפעילות הצבאית תתבצע בכל מקרה) אלא רק מקדים את כניסת השבת, וחילולה הוא תוצאה של כניסת השבת ולא של מעשי האדם.

שאלה: האם אדם רשאי לקבל על עצמו שבת קודם השקיעה כאשר בשל כך יצטרך לחלל את יתוספת השבת? מחמת פיקוח נפש? הדבר רווח במיוחד בצבא כאשר יוצאים לפעילות מבצעית בליל שבת ואם יקדשו ויתפללו מבעוד יום יצטרכו אח"כ לחלל שבת, ומאידך אם לא יקדשו ויתפללו צביון השבת יפגם. בכמה ספרים הביאו בשם אחד מגדולי הפוסקים שיש לאחר את קבלת השבת עד לדקה לפני השקיעה כדי למעט בחילול שבת.

צביון השבת תלוי בקבלתה מבעוד יום. זה דבר מצווה המתיר לחייל להכניס עצמו לחילול שבת

תשובה: על מנת לענות לשאלה זאת יש להקדים ולדון בשני נושאים: א. מהו מעמדה ההלכתי של יתוספת שבת? ומהו הגדר של חילולה? ב. האם מותר לאדם להכניס עצמו, במודע, למציאות של חילול שבת מחמת פיקוח נפש.

בעניין הראשון: בבית-יוסף (או"ח,רסא) נראה כי נחלקו הראשונים בשאלת החובה מדאורייתא להוסיף מחול על הקודש. דעת הרמב"ם (והגר"א) - שלא קיימת חובה כזו אלא ביום הכפורים, ואילו לדעת הרי"ף ושאר הראשונים (והשו"ע) - בכל שבת חייבים להוסיף מהחול על הקודש. השיעור המינימלי לתוספת זו הוא "איזה זמן שיהיה", והמקסימלי מפלג המנחה (שו"ע רסא,ב). מכל מקום, התוספת הינה מצוות עשה ואינה לא-תעשה, ומכאן שהשאלה נוגעת לביטול מצוות עשה מפני פיקוח נפש.

לעניין השני: לכאורה, היה מקום לתלות את השאלה במחלוקת הראשונים האם שבת **ידחיה** מפני פיקוח נפש (כלומר, החובה להציל נפש 'גוברת' על החובה לשמור שבת) או **יהותרה** מפני פקוח נפש (כלומר, מלכתחילה לא נצטוונו לשמור שבת במקום שיש בכך פיקוח נפש). אם השבת **ידחיה** - יש להימנע מלקבל שבת קודם, על מנת להמעיט בחילול שבת, אך אם השבת **יהותרה** - אין בדבר איסור ומותר להיכנס למצב זה לכתחילה. אולם לעני"ד, גם אם נפסוק כדעת הרשב"א בתשובותיו (סי'

הרב שג"ר

ראש ישיבת שו"ת צחק, אפרת

www.mizrachi.org/chinuch - המחלקה לחינוך העולמי - בחסות המזרחי העולמי

עצמית וכיבוש היצר (יצר האמת!) עשויה לעלות לקדושה.

בגמרא (ב"ב כגג,א) מובא: "אמר לה: (יעקב לרחל) אחי אני ברמאות. ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאותא? וכי מותר לצדיקים לשקר?! - אין (כן!), עם נבר תתבר ועם עקש תתפלי". אך נראה שהיעוקץ בהתנהגותו של יעקב עמוק אף יותר.

אמר פעם מישוהו, שבניגוד למקובל, לפיו המעלה המוסרית הגבוהה הינה לומר תמיד אמת גם כשזו איננה נוחה ומשתלמת, ישנה מעלה גבוהה אף יותר, והיא - לומר את האמת גם כשהיא... נוחה ומשתלמת. נטיית הטבעית של התם, חסר האמונה בעצמו, במקרה כזה, הינה להסס לחשוך ולא להאמין לעצמו ולטוהר המניעים שלו. הסיטואציה של יעקב סבוכה אייכ פי כמה. לא די שהוא נאלץ לשקר בשביל האמת, אלא שהאמת הזאת היא במקרה גם האינטרס שלו.

גם זאת - לומר את האמת **למרות שהיא משתלמת** - לומר יעקב מעשיו.

אינטרסנטיות של אמת

סיפורה של הפרשה הינו סיפורו של יעקב אבינו "איש תם יושב אהלים", בן הישיבה לפי מדרש חז"ל, הנאבק באחיו הציד, איש השדה. עימות לא פשוט, משום שיעקב נאלץ לנהל אותו באמצעיו של עשו עצמו. התם, איש האמת - "תתן אמת ליעקב" - בא במרמה, ומתחפש לאחיו כדי לקחת את ברכותיו.

כך טיבן של הקדושה והמוסריות, שמופיעות הן מלכתחילה כחולשה, ולעיתים אפילו כבטלנות הנסרכת ואוחזת בעקב האח העשוי, המצליח. כדי לזכות בבכורה המגיעה לו בדיו, ולהגיע לשלמות, צריך יעקב לגבור על עצמו, לפעול בניגוד לטבעו הראשון, ולגנוס לעצמו את כוחו של אחיו (וזאת בלי לאבד את מוסריותו). הפחדן איפה לא יכול להיות מוסרי. הסיבה לכך פשוטה, המוסרי נוהג כפי שהוא נוהג מתוך האמת, בעוד שהפחדן פשוט מפחד לנהוג אחרת. רק מרמה הנועשית למען האמת, שהינה בעצמה התגברות

פפ"א, טע"ב אר"ט

על ישיבת שו"ת צחק

הישיבה שנמצאת בבניית הדגן באפרת, הוקמה ע"י העומדים בראשה - הרב שג"ר והרב יאיר דרייפוס, בשיתוף עם מוסדות אור-תורה סטון, במגמה להציע לבורגי ישיבות הסדר כיוונים חדשים בלימוד וברוחניות, בדרכו ובשיטת לימודו של הרב שג"ר.

הישיבה שמציינת עשור לקיומה, כבר העמידה מאות בוגרים ובתוכם מספר לא מבוטל של רמ"ים ומחנכים בישיבת הסדר, בתיכונים, במדרשות ואף בחו"ל. כיום לומדים בה כ-70 לומדים (בתוכם קבוצה של שיעור א'), כשמגמתנו היא לפתח ישיבת הסדר משמעותית שבתוכה תהיה התרחשות לימודית ורוחנית שתצמיח תלמידי חכמים מושרשים בתורה מחד, ומאידך - מצויים היטב בשיח התרבותי הכללי כחלק מעולמם היהודי.

האווירה בישיבה ביתית, פתוחה וידידותית ונטולת 'פזוה' ואילווצים, ובכך מאפשרת ללומדיה חירות ויכולת דבקות בתורה - להזדהות עם אמונתה ומצותיה, ולהפכם לחלק טבעי מעולמם, על ידי שיח אמיתי ואינטימי עם התורה.

לימוד הגמרא בעיון הינו הנדבך המרכזי של הלימוד בבית המדרש, וגם זו המגמה היא להרחיב ולוון את שיטות הלימוד, ולדון בנושאים ושאלות יסוד - גם כאלו שאינן עולות בשיעור הישיבתי המסורתי.

בנוסף לכך מושם דגש על לימודי חסידות. הסיבה ללימודי החסידות בהיקף נרחב נובעת מכך שיש בה יכולת להפגיש את האדם בן-זמננו עם עולם קיומי ורגשי של עבודת ה', ולא להסתפק רק בלימוד אינטלקטואלי. יחד עם זה, החסידות הינה חכמה עמוקה שאנו מנסים ללמוד אותה ולפענח את ריזה.

הישיבה פועלת כחלק מקהילה הנבנית לידה, ומשקיעה בהפצת תורתה למעגלים רחבים באמצעות פרסומים וספרים בנושאים שונים (בקרוב יצא הספר השני בנושא משפחה 'שני המאורות' - על שוויון במשפחה ממבט יהודי חדש, בהוצאת המכון 'בינה לעיתים' שליד הישיבה), וכן באמצעות ערבים פתוחים המתקיימים בקביעות בירושלים. בקיץ הקרוב נקיים בע"ה ימי עיון לציבור הרחב בנושאי חסידות ומחשבה, כחלק מאירועי העשור להקמת הישיבה.

פרטים ועדכונים ניתן למצוא באתר הישיבה <http://www.siach.org.il>

הרב ד"ר רפאל בנימין מוזן

אבל יונתן בן-עוזיאל תרגם: "אַרום מְלִי רְמִיּוֹתָא בְּפִימִיָּה", מוסב על עשו ולגנותו.

ב. אע"פ שילְעִיטָהּ היא זלילה ואכילה גסה כמשנה "אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין" (שבת קנה,ב) ולכן רש"י "אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה", אונקלוס תרגם "הֶלְעִיטִינִי" - "אֶטְעִימֵנִי" מעניין טעימה.

ג. לשורש ב.ז.ה. שני מובנים: 1. לְזַלֵּל, דוגמת "ויבז עשוי", ותרגומו "וְשָׂטַט עֶשְׂוֹ" כמו "בְּשָׂאָט נָפְשׁ" (יחזקאל לו,ה). 2. לְבָאֵת בְּפֶעֶל, שהוא חמור מן הראשון ומתורגם "בסר" כגון "כי דבר ה' בְּזָה" (במדבר טו,לא) "אַרְיִי עַל פְּתַגְמָא דְּהַי בְּסַר". מדוע אצל עשו לא תרגם בְּסַר? פירש "באורי אונקלוס" כי הוא בעיטה ובזיון גמור" ואונקלוס כדרכו אינו מוסיף פשעים שלא נזכרו בכתוב.

פרשגון

על תרגום אונקלוס

הימנעות מתיאור חטאים

ר' שמשון ברוך שפטל בעל באורי-אונקלוס (מינכן, תרמ"ח) קבע כלל מעניין: משיקולים חינוכיים נמנע אונקלוס מלהפריז ברשעת הגויים, כי הדבר עלול לגרום מכשול כפול לשומעים: "שתתגדל תאוה חדשה בלבם עד שיתקוף יצרם לעשותה. ועוד, שיחשבו רבים כי רק העוונות והפשעים הגדולים שונא הקב"ה ולא החטאים שרגילים לראות ולעשותם". לכן אונקלוס מצמצם בתיאורי כיעור וחטא שאינם מפורשים בכתוב, לעומת תרגומי ארץ-ישראל המרחיבים בהם. דוגמאות לכלל זה גם בפרשתנו:

א. "ויאהב יצחק את עשו **כִּי צִיד בְּפִיו**". על מי מוסב הכינוי "בפיו", האם ליצחק נושא המשפט, או לעשו? אונקלוס פתר: "אַרְיִי מְצִיֵּדִיהָ הָהָ אָכִיל", כדרך הראשונה.

סרטבה, להיות על-הגובה

לכבוד חג האורים, נשפך מעט אור על אחד המבצרים המפורסמים ביותר, ונטייל במבצר אלכסנדריון-סרטבה.

חרוט הסרטבה נראָה מרחוק, ושיאו ניכר כשעוברים את מושבי הבקעה. מכביש 90 נפנה מערבה לפי השילוט (3 ק"מ צפונית למועצה-האזורית בקעת-הירדן), ונטפס 4 ק"מ בכביש צר, תלול ומרהיב (זהירות, מהמורות!), עד לאוכף טופוגרפי ברור, ובו שלט: "שביל הנערים". כאן נשאיר את הרכב, ונצא למסלול רגלי של כשני ק"מ בשביל המסומן בירוק, ונטפס עד לשיא הגובה של ההר. הטיפוס מתון ברובו, אך הקטע האחרון תלול, ולכן מומלץ לעלות מצפון לחרוט, דרך בורות המים.

מחדש את המקום, כלא בו את אשתו מרים ואת אמה וקבר את בניו ממרים, שאותם רצחו בפקודתו. סוקרי האתר במאה ה-19, וחופריו במאה ה-20 אכן מצאו שרידים חשמונאיים והרודיאניים, אך לא מצאו עדות לביצורו של המקום במרידות הבאות של עמנו נגד הרומאים.

אנו במדבר, הגשמים מועטים, החום רב, ובעיית המים אינה פשוטה. אנשי המקום אספו מי נגר עיליים ממספר מקומות, עובדה המסבירה את הימצאותם של 15 בורות מים. שרידי אמות-מים חצובות על ההר וממערב לו, גיחון (סיפון הפוך) שהעלה את המים בחוק כלים-שלובים.

נרד מראש ההר מטרים ספורים, ונראה את חומת המצודה החשמונאית. נמשיך בירידה תלולה מזרחה אל שרידי המבנה המפואר שבנה הורדוס, ובו אולי אירח את מרקוס אגריפה, המשנה לאוגוסטוס הקיסר. מפולת האבנים מעידה על רעידת אדמה חזקה שהרסה את ביצורי ההר, אך לא פגעה בתחושת הרושם שמותירה הבניה ההרודיאנית.

בפסגה נתיישב על עיי האבנים הגדולות. הנוף מרשים: מורדות מזרח, הרי שומרון, מעלה אפרים, הר בעל-חצור, ישובי הבקעה, וגם מבט לעבר עמק נהר הירדן והרי הגלעד מחזק את ההכרה שזהו האתר עליו העידה המשנה, במסכת ר"ה: "מהיכן היו משיאין משואות: מהר המשחה לסרטבא, ומסרטבא לאגרופניא". בגלל גובהו הרב של ההר שימש המקום כתחנת איתות להודיע לבבל על קידוש-החודש.

נשוב למכונית שנשארה למטה, ונשאיר את טלטלת ימי בית חשמונאי מאחורינו, בימים ההם...

על פסגת ההר נבחין בשרידי מבצר. יוסף בן מתתיהו מתאר כי המבצר נבנה על ידי המלך אלכסנדר ינאי. אשתו, שלומציון המלכה, שמלכה אחריו, חיזקה אותו והטמינה בו את אוצרותיה. בנה, אריסטובולוס, הסתתר במבצר מפני פומפיוס הרומאי, וכך עשה גם בנו אלכסנדרוס, שמרד ברומאים. האחרונים הרסו את המבצר, ובהמשך בנה המלך הורדוס

טיולי איכות בחנוכה:
כ"ז-כ"ח בכסלו (18-19 בדצמי) - מההר אל המדבר * בעקבות יהושע ונחמה כהן ■ כ"ט בכסלו - אי בטבת (20-22 בדצמי) - 'קמפוס' בקעת הירדן * אריה רוטנברג ■ כ"ו-כ"ז בכסלו (17-18 בדצמי) - מסע חוצה מדבר יהודה (מתקוע לים-המלח)

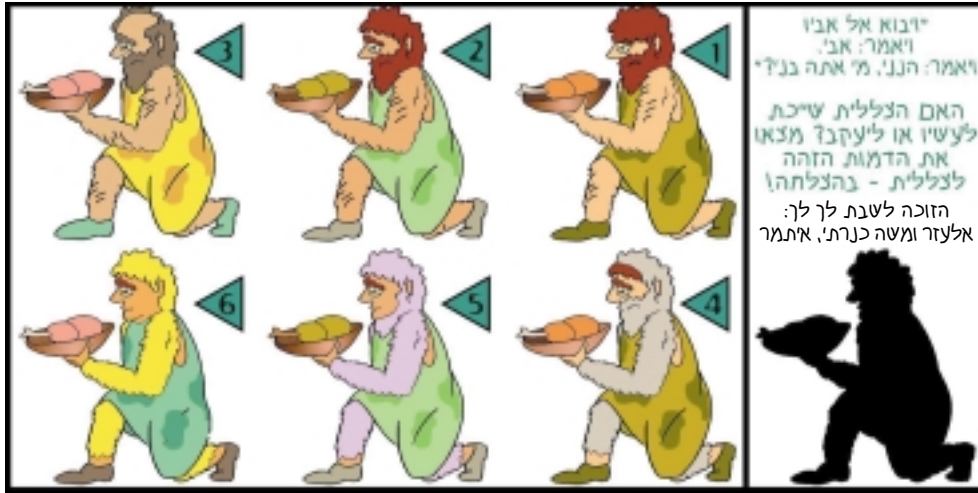

יוצא לאור ע"י **הסתדרות הפועל המזרחי בא"י ומכון "צומת"** באלון שבות
"שבת בשבתו" באינטרנט: www.zomet.org.il או www.moreshet.co.il
למנוי באנגלית בדוא"ל: לחץ על כפתור ההרשמה שנמצא באתר צומת ופעל לפי ההוראות.
עריכה: **מכון "צומת"** אלון שבות, גוש עציון 90433, טל' 02-9931442 פקס' 02-9931889
www.zomet.org.il zomet@netvision.net.il
הוצאת העלון נתמכת ע"י משרד החינוך והתרבות

להפצה ולמודעות מסחריות: פרסום "אורן פלוס"
המסגר 5 תל אביב 67776, טל' 03-6384858, פקס' 03-6882376, דוא"ל dotanop@017.net.il

אורן פלוס
פרסום | שיווק | הפקות | חסי ציבור

הרב יקהת רוזן
גרעין מרכז נריה קרית מלאכי
ניקוד: ישראל אליצור

מעשהיה

המדריך האכזר (ב)

תקציר הפרק הקודם: בעקבות המהפכה האסלמית באירן, לאחר שאביהם נרצח, נאלצו האם דינה וילדיה (למשפחת כהן) לברח מאירן. הם עברו דרך קשה מאוד פהרים, שהיתה נסתרת מעיני החילים. המדריך שהוביל אותם התגלה כאיש קשה ואכזר, שבלי הרף בעס, צעק ואף אים שיהרג אותם אם לא ימשיכו במהירות.

מבינו שהילדה בת השלש לא זזה, נאלצה אמה דינה לשאת אותה על פנים. היא היתה מותשת, שבורה ומיאשת, אך במסירות עלאית המשיכה לסחב את הילדה בהמשך הדרך. כשהיא מתחלזת בנטל עם בנה הגדול.

למחרת היה עליהם לעלות על מין גשר, העשוי משני חבלים דקים, שהיו מתוחים בין שני הרים. מתחת החבלים השתרע ערוץ עמוק של נחל. כאשר התבוננה האם אל עמק התהום הפעורה מתחתיה היא קפאה מאימה, וצעקה שהיא איננה מסוגלת לזוז. שוב היה זה המדריך, שאים שאם לא תמשיך מיד, הוא ישליך את הילדה אל הנחל מתחתיהם. האם המבהלת תפסה את ידה של הילדה, והכריחה את עצמה לאחז בחבלים בחזקה ולצלח איכשהו את המעבר הנורא הזה.

כל הדרך הארכה התפללו כל בני המשפחה שהמסע יבוא כבר לסיומו, הן כדי להגיע למקום מבטחים, אך לא פחות מכך - כדי להפטר מהמדריך האירני הקשוח, שמרר את חייהם במהלך המסע.

סוף סוף הגיעה קבוצת הפליטים הקטנה אל הגבול התרפי. המדריך הסביר להם כיצד ימשיכו ללכת עד כפר מסקים. משם יסעו באוטובוס אל העיר הגדולה, ומשם יוכלו לטוס לארץ ישראל. להפתעתם, אותו מדריך שהיה כל הדרך כה קשוח ואכזר, שנה בבת אחת את התנהגותו והבעת פניו. הוא חבק כל אחד ואחד מהם, והתחיל לדבר בהתרנשות:

לפני שאני נפרד מכם, אני רוצה שתדעו לכם, אחי היקרים, שגם אני יהודי הנני. יום יום אני מספן את חיי כדי לחלץ את היהודים מהארץ הנוראה הזו. יודע אני שאם יתפסו אותי חילי המהפכה בימלאכתתי זו, הם יהרגו אותי בענויים קשים. אבל מוכן אני להסתכן, ובלבד שעוד ועוד יהודים יצליחו לצאת מפאן, ולשמור על יהדותם בארץ ישראל. אני מצטער שהייתי צריך להיות כה קשוח ואכזרי אליכם במהלך המסע. יודע אני מנסיוני, שלא הייתם מסוגלים אחרת להגיע אל סיומו. תלאות הדרך הן קשות מנשוא, ואתם, הרי הייתם משפחה עשירה, הרגילה לחיים נוחים וטובים. רגילים הייתם לנסע במכוניות חדשות ומעולם לא התנסיתם ברכיבה על גמלים וחמורים, ונדאי שלא בהליכה רגלית בתנאים בלתי אנושיים. האם הייתם סולחים לעצמכם אם הייתם נתקעים בארץ הנורה בגלל תלאות הדרך? האם הייתם מוכנים להתעבב בדרך זמן ארוך יותר, ולהסתכן בכך שחילי המהפכה יעלו על עקבותינו? נסיוני למד אותי, שרק קשיחות מרבה, הפחדה ואימים - הם שיוכלו להאיץ בכם ולהביא אתכם לנקדת הסיום.

דמעות נצנצו בעיניו של המדריך, והוא הוסיף ואמר: "היו שלום, אחי הגבורים. אני גאה בכם, ואני מתפלל שאוכל גם אני להצטרף אליכם. הלנאי שנוכל להתראות ביום מן הימים בארץ ישראל...".

המדריך הסתובב והחל לצעד בדרך אל החשך. בני המשפחה ההמומים כבר ידעו מה מחכה לו בדרך חזרה. הם זכרו את גשר החבלים, את הנהר הגועש, את ההליכה האינסופית ואת הרכיבה הארכה. שעה ארכה עוד לזו במבטם את המדריך האמיץ, הצדיק המחפש, עד שנעלם מעיניהם כשהוא בדרך להוביל קבוצת פליטים נוספת...

(עפ"י "גם זו מתנה", מאת מרים אדהאן)

שעל ספר חדש יש לברך
"שהחינו".

כנראה נגישותו לדפוס היא שאפשרה לו להוציא לפחות 10 ספרים (בצד ספרים רבים אחרים) כנגד יריבו, הרי"א. בכלל, יש אומרים שהמחלוקת האידיאולוגית לשם שמים נולדה על ברכי מלחמת מעמדות בין עשירים (רי"ע) לעניים (רי"א). היותו

בעל בית דפוס איפשרה לו לשלב בספריו גלוּפּות ציור (כמופיע בתמונה מתוך ספרו 'שמוש', אלטונה תקי"ח-תקכ"ג), בעת שכמעט איש לא היה יכול להרשות זאת לעצמו.

באמצעות עולם הספרים גילו בני הדורות המאוחרים שבסופו של דבר, בעולם העליון, השלימו השניים ביניהם. חתנו של האדמו"ר מסדיגורה מסר ספרים לכריכה, ובתוכם גם יערות-דבש של רי"א ומגדל-עוז של רי"ע. טעה כורך הספרים וכרכם בכריכה אחת. כשראה זאת חותנו, שמח: משמע שבנגיז מרומים עשו השניים שלום ביניהם. תגובה דומה היתה לראי"ה קוק כשביקר בספרייתו של הרי"ל מימון, וראה שיכרת-ופלתי של רי"א עומד סמוך למור-וקציעה של רי"ע.

על מה רבו גדולי ישראל?

אחת המחלוקות הגדולות בישראל היתה בין ר' יעקב עמדין (רי"ע) לבין ר' יהונתן אייבשיץ (רי"א), כשהראשון מאשים את האחרון בשבתאות. מחלוקת זו נפרשה על פני ספרים רבים שהוציא רי"ע לאור, החל מ'זאת-תורת-הקנאות' (אמשטרדם תקי"ב, 1752) ועד 'בית-יהונתן-הסופר' (אלטונה תקכ"ג, 1763) שיש אומרים שמעיקרא נתכוון לכתו: 'הכופר'. באלטונה נולד רי"ע (תני"ח, 1698), והיא אחת מהערים אה"ו (אלטונה, המבורג וונדסבק) שבהן כיהן רי"א כרב. רי"ע עצמו כיהן ברבנות בעמדין, אך לאחר 4 שנים בירך "ברוך שלא עשני אבי"ד" ופרש לו לעיר מולדתו, ופתח שם בביתו מנין תפילה ודפוס. שם סידר בעצמו את שורות הדפוס (דבר שהתיר לעשות אף בחול-המועד, למרות שאת ההדפסה עצמה אסר) והגיה. "רוב העוסקים בדפוס", כתב, "עושים מלאכת ה' רמיה; האומר ימהר יחיש מעשהו למען נראה שכר טוב, על כן ילחצו האנשים הפועלים להוציא כלי למעשהו, ויחתכו התיבות ויעשו רעות רבות; סוקלים המסילה מטעויות הדפוס, ומחדשים אחרים תחתיהם". על המעבר מעולם הרבנות לעולם הספר והדפוס כתב א' מרקוס, חוקר החסידות: "רי"ע ויתר על כל כוונה ציבורית בספרו לקבל עול שררה. לעומת זאת בחר לו את העט כשרביט לנהג בו". אפשר שקירבתו לעולם הדפוס היא שהביאה אותו לפסוק (בניגוד למגן-אברהם)

הרב יהודה שביב מכון צומת

חדש במדף

לשונה וסגנונה של מסכת אבות לדורותיה, שמעון שרביט, 280 עמ', הוצאת אוניברסיטת בן-גוריון

זמן לא רב לאחר צאת ספרו 'מסכת אבות לדורותיה' - מהד' מדעית, מגיש לנו פרופ' שרביט ספר נוסף בעניינה של המסכת - מחקר מקיף על לשונה. בין פרקי המחקר: ייחודה של המסכת; מסורות הנוסח ומסורת הלשון; תחביר וסגנון; הגה וצורות; עיון מורחב - פילולוגי ופרשני - במבחר מאמרי המסכת. **אורייתא - סיום, עורך: עמיהוד יצחק מאיר לוי, תר עמ', אורייתא מכון למחקר תורני - נתניה**

קובץ זה הוא הקובץ העשירי. הקבצים הראשונים עסקו במועדים שונים; אחרונים מוקדשים לנושאים. נושא קובץ זה: 'סיום'. הוא פותח, כשאר הקבצים, במאמרים משל אבי העורך, הרב משה, ששימש כרבה הראשי של נתניה. הקובץ רצוף מאמרי

הלכה ואגדה מחכמים שונים - קדמונים וחדשים - הסובבים סביב היבטים שונים של עניין הסיום, ההדרן, הקדיש והסעודה. **הראי"ה והאחייעזר, 64 עמ', ליקט וערך: עמיחי כנרתי** בלקט זה הדים מקשרי הידידות האמיצים בין שני הגדולים - הראי"ה קוק וצ"ל רבה של ארץ ישראל, והר"ר חיים עוזר זצ"ל שכונה רבן של כל בני הגולה:

עטרת צבי, 42 עמ', עמיחי כנרתי

בחוברת על קשרי הידידות בין הראי"ה לבין רבה של ירושלים הר"ר צבי פסח פראנק. לפרטים: 02-9709988.

מבוע - כתב עת ליצירה תורנית - מה, עורך: יהושע גרינברג, 93 עמ'

בחוברת: סיפורים, מכתבים, מסות, שירים, יצירות פלסטיות, ציורים ויפסקעווילים.

פִּיּוֹן

* **פִּיּוֹן** - pion מצרפתית, ומשמעו **חייל רגלי**; ומשמש גם כ'חיילי בלוח השחמט, וכן (בהשאלה) - אדם או קבוצה המשמשים ככלי שרת למטרות שאינן מטרתיהם. בספרו מספר רוזנטל על הסרט **פיונים** שבו גולנצ'יקים מצטיירים כפיונים אלמוניים, או 'פועלים שחורים' של הצבא.

מלחמת לבנון הראשונה הביאה לעולם ביטויי סלנג, למשל **מְחַבֵּל** (טרוריסט מ-terror), אָיִמָה בלטינית) בשנות החמישים פְּנָה **חבלון**, ולימים ניתן התואר לאיש צבא/משטרה המטפל בחומרי נפץ, שבניגוד לחייל אויב, השתייך למסגרות 'צבאיות' בלתי לגיטימיות כחיזבאללה, חמאס, ג'יהאד, ולכן לא חלו עליו חוקי אמנת ז'נבה.

מלחמת לבנון אי יצרה צירופי לשון מעולם החי: **חיה** דו רגלית, מתפרעי האינתיפאדה (אליבא דרפול) הם כמו **ג'וקים** מסוממים בבקבוק, וכן - לבער **קָנִי** מחבלים.

* **טעם של פעם** (סלנג צבאי): * **ארטיסט** (שחקן במה) - כינוי שניתן לאזרח או לחייל שניסה, בתואנות שונות, להתחמק מגיוס או ממשימות במהלך השרות * **ג'וֹבְנִיק** - כינוי של בוז לחייל בעל תפקיד מנהלי. שתי 'אמהות' למילה זו: **ג'וֹב** - עבודה/תפקיד (באנגלית) + **ניק** - סופית סלבית, כמו: מושבניק, תרבותניק, כלומניק ועוד. * **גיוס** - לצבא, כמובן! אולם באזני קוראינו המבוגרים היא מהדהדת כביטוי 'קיבוצי' שמשמעו: ריכוז חברי הקיבוץ/המשק לעבודה דחופה בענף מסוים.

בין קודש לחול

הרב עמיחי גורדין
ישיבת 'הר עציון' והשיבה התיכונה 'שעלבים'

של א-לוהינו הינו מוצדק ומושלם: יחזיר את הלבנה לקדמותה. היצור תמים פעלו כי כל דרכו משפט. הייתכן שהבורא יתברך שנה? ואפילו מדוע שלא יתקן את המעוות

כדי להבין את דברי המדרש, עלינו להיעזר בדבריו היפים של מו"ר הרב אהרן ליכטנשטיין על דברי הרמב"ן (ויקרא ה,טו). מו"ר טען שקרבן אשם (המובא גם במזיד) מובא על אשמת האדם, בעוד שקרבן חטאת (שמובא רק בשוגג) מובא על מעשיו. הדגש באשם הוא על **הרוע שבאדם** ואילו הדגש בחטאת הוא על **הרוע שבמעשה**. החטאת מכפרת על מעשה רע שעשינו בלי קשר לשאלת האשמה. כשיש מעשה רע יש צורך בכפרה גם אם איננו אשמים. 'שברת - שילמת', זועק השלט בחנות כלי הבית. כששוכרים צריך לשלם גם אם לא התכוונו. כשמלככים צריך לנקות גם אם זה היה בטעות. קרבן החטאת מחטא ומנקה את הלכלוך שהותרנו.

* * *

מיעוט הלבנה היה מעשה הכרחי ונכון, אולם הוא פגע בלבנה. א-לוהינו, גדול העצה ורב העלילה, ודאי צדק במיעוט הלבנה. אבל כיוון שהלבנה נפגעה, עלינו לכפר על כך. בכך לימדנו הא-ל לקח חשוב - כשפוגעים במישהו, אפילו בטעות, יש לכפר על כך. הכפרה איננה תלויה באשמה, אלא בתוצאה. לא ניתן לדבר על אשמתו של הבורא. ובכל זאת יש צורך בקרבן כפרה על עצם הפגיעה בלבנה.

רוצה בשגגה גולה לעיר מקלט כדי לכפר על התוצאות של מעשיו. גם אם אשמתו זהה לאשמת חברו שלא הרג - התוצאות הטרגיות של הרצח חייבות כפרה. המוקד בגלות הוא הכפרה ולא העונש. עונש יש לתת לכל אדם שנוסע בכביש בצורה מסוכנת ולא אחראית. בכפרה חייב רק אדם שחלילה פגע ברעהו.

דפי עיון וסיכום על הדף היומי, מאת הרב עמיחי גורדין, ניתן למצוא באתר בית המדרש הוירטואלי - www.etzion.org.il

הלבנה שנעלבה

הקדמה: לפני שבועיים (במאמר 'שני אופנועים או משאית') כתבנו שאדם שנסע בצורה מסוכנת ובנס לא פגע באיש, אשם לא פחות מאדם ביש-מזל שנסע בצורה מסוכנת ודרס למוות הולך רגל. לכן אמרנו שחייבים להסתכל על המעשים ולא על התוצאות, ולהעניש בחומרה כל אדם שנוסע בצורה מסוכנת, גם אם הוא פגע באנשים וגם אם לא.

אם דברינו אכן נכונים, חובה עלינו להסביר מדוע רוצח בשגגה גולה, בעוד שאדם שהתרשל וכמעט רצח אינו גולה. אם אשמתם זהה מדוע עונשם שונה?

'בראת שני מאורות גדולים' טענה הלבנה לפני הקב"ה, 'איך יכולים שני מלכים להשתמש בכתר אחד?!'. 'את צודקתי קבע הבורא, וציווה: 'לכי, ומעטי את עצמך!'. הלבנה נעלבה, 'ירבש"ע, זה לא צודק, בגלל שאמרת דבר הגון, עלי להיענש ולהמעיט את עצמי?!'. 'כפיצוי אתן לך לזרוח גם בלילה וגם ביום', ניסה הבורא לרצותה, 'כך תאירי את כל היממה'. הלבנה לא התרצתה, 'מה התועלת בכך', התריסה, 'בלילה אני מאירה ומועילה לעולם, אבל ביום מי צריך אותי? יש אור כל כך גדול!'. לשווא אמר לה הא-לוהים שזמני השנה יקבעו על פיה, ושלהיות קטן זה לא עונש אלא שבח, שבו אף השתבחו צדיקים (יעקב, שמואל ודוד). דעתה של הלבנה לא התיישבה.

כשראה הקב"ה שהלבנה עדיין פגועה אמר: 'הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח!'. הקב"ה ציוה שנקריב קרבן שיכפר על מיעוט הלבנה. זהו המקור המחשבתי לצינוי להקריב כל ראש חודש קרבן חטאת. כך נכפר על מיעוט הלבנה (מעובד ע"פ חולין ס,ב)

* * *

דברי המדרש מופלאים וסתומים. מדוע צריך הבורא להביא קרבן כפרה על מעשיו. הרי ברור וידוע שכל מעשה ומעשה

ר' שלמה שוק
 ר"מ ישיבת "שיח" ומקד"צ נוקדים

חוט של חסידות

עין טובה! ומה עם העין השנייה?

בפרקי **אבות** אנו, האבות, לומדים: מי הם מתלמידיו של אברהם אבינו? מי שיש עין טובה. זהו אברהם אבינו, איש החסד, שטף את בנו בעין טובה, ובעין השנייה אהב גם את ישמעאל באהבה ללא גבול. גם יצחק בנו, איש הגבורה וההבדלה, יורש מאברהם את האהבה ומביט בשתי עיניו הטובות, והלא רואות, סרעות שיש בבנו האהוב... עשיו. "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, פירש רש"י שהיה צד אותו ומרמהו בדברים. ואמר הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב בשם רבו הבעש"ט זצלה"ה - שמיום שרימה עשו את יצחק גרם שאין צדיק יוכל לראות על בנו שום דבר רע" (בעש"ט על התורה, וישב).

יצחק אינו רואה את הרע שבעשיו, ובכך הוא חונך ומלמד אותנו, האבות העתידיים, להצדיק את עצמנו כאשר ננהג באהבה ללא גבול עם צאצאינו.

כולנו יודעים שהשימוש במקל וגור (קודם מקל!) הוא מן התנאים לחינוך הצאצאים. אך דווקא יצחק מסלק את עצמו ממידתו מידת היראה, ומשחרר יחס של אהבה ללא גבול לבנו עשיו!

הבית הוא מרכז החיים שלנו, הוא עולם קטן בו אנו מתנסים בהתרחשויות שיש בהם עוצמה ועומק. דווקא במקום הרגיש והטעון, עלינו לצאת מן האיזון העדין של אהבה ויראה ולהטות 'בגדולי' את הכף לצד האהבה. עלינו להביט בשתי עיניים טובות על בני הבית, כדי לתרגל בנפש את האהבה ללא גבול. התא המשפחתי הוא מקום אליו אנו פונים באהבה שאינה תלויה בדבר, אשר אליה מצפה כל העולם. הבית שלנו הוא המקום שממנו נתחיל לאהוב 'בלי חשבון'. עד אשר תמצא לה האהבה מרחבים חדשים ותתפשט מעבר לקירות ביתנו, כדברי הרב קוק ש"האהבה צריכה להיות **מְלֵאָה** בלב לכלי", מְלֵאָה - בלי מקום לתוכחות, מקלות, ועשר המכות.

אז מה יהיה על ה'שבט', ועל 'חוסך שבטו שונא בנו'? אל דאגה! לא נצליח להתאפק, ומגודל האחריות והמתח שבאהבתנו נמצא את עצמנו פה-ושם גולשים, ובמקל במקום גור משתמשים.

יש סיכון באהבה ללא תנאי, אך יש לקיים את התנאי הבסיסי שבספר משלי: "ועל כל פשעים תכסה אהבה".

הליכות עולם

מפסיק הראש"ל הרב מרדכי אליה שליט"א
 רשם: הרב שמואל זעפרני

יציאה מארץ-ישראל

בשלהי מקומות הזהירה תורה שלא לשוב למצרים, אבל האבות, למרות שקיימו את כל התורה, בכל זאת ירדו למצרים. אפשר שהאיסור חל רק מציאת מצרים של בני ישראל ואילך; ואולי רק מאז מתחיל איסור היציאה לחו"ל בכלל. יצחק נתייחד משאר האבות, בכך שנצטווה "אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אומר אלכך" - לא למצרים, ולא לאף ארץ אחרת. יצחק הוא כעולה תמימה, שאין להוציאה מחוץ לעזרה, וארץ ישראל הרי היא כעזרה של המקדש. לגבינו הלכה היא:

א. אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם. אין אפוא היתר פשוט לצאת לחו"ל לנופש ולטיול.

ב. יציאה מותרת - ורק אם היא על מנת לחזור ארצה -

לצורך לימוד תורה, נשיאת אשה, הצלה מהגויים וסחורה.

ג. ההיתר לשכון בחו"ל בזמן רעב, כאשר מחיר הלחם מוכפל, אינו רלוונטי בזמננו, ועל כן לא נאריך בו.

ד. מותר לעלות לקברות צדיקים במצרים או בארצות אחרות, ובלבד שיחזור מיד ארצה.

ה. אסור לצאת לפולין ולמקומות בהם היתה השואה לשם לימוד היסטוריה גרידא. אולם מותר לצאת לשם, אם הכוונה היא ללמוד וללמד, להזהיר ולפרסם את מעשי העוולה שנעשו שם, ולדעת ולהאמין כי ארץ ישראל - "עיני ה' אלכך בה".

ו. פיתוי היציאה לחו"ל הוא כנראה גדול. ראוי שאדם לא יחליט על כך בעצמו, אלא ישאל חכם ויעשה ככל אשר יורהו.

הלכה מוטעמת

מן המקורות עד להלכה למעשה

עוגיות בכוס תה

האם מותר לטבול עוגייה בתוך כוס תה? האם מותר לשים שקדי-מרק או שברי מצות בתוך המרק? האם מותר להניח חלה על הפלטה?

המשנה בשבת (קמ"ב) קובעת שאין **בישול** אחר **בישול**. לפי זה לכאורה לא צריכה להיות בעיה לשים דבר מאפה אפילו בתוך כלי ראשון. כך אמנם פשטות דברי כמעט כל הראשונים, שלא הגבילו בכך את הדין של בישול אחר בישול.

אולם **רבי אליעזר ממיץ**, בעל היראים (סימן רעד), חידש שיש איסור של **בישול** אחר **אפייה** או אחר **צלייה** (בישול נעשה באמצעות נוזל; אפייה באמצעות חום, וצלייה - ישירות על ידי האש) וכן, שיש איסור של **אפייה** אחר **בישול** או אחר **צלייה**. לפי דבריו אסור לשים מאפה בכלי ראשון, ואולי אפילו בתוך כלי שני כפי שיתבאר בע"ה בהמשך.

ראיה לשיטתו מביא בעל היראים מהגמ' (פסחים מא,א), שם מצוטטת ברייתא האומרת שלפי ר' יוסי יוצאים ידי-חובה מצת מצווה לביל הסדר במצה שרויה, אבל לא במצה מבושלת. ומכיוון שמדובר במצה שכבר נאפתה, ואף על פי כן אם מבושלים אותה היא נפסלת - מכאן למד היראים שבישול מפקיע שם אפייה. ומכיוון שבישול דבר אפוי הוא בעל חשיבות הלכתית - לכן אדם המבשל דבר אפוי בשבת חייב.

הראב"ה (סימן קטז) חלק על בעל היראים, ולדעתו אין איסור בישול אחר אפייה (ומותר לתת דבר אפוי **אפילו בכלי**

הרב יוסף צבי רימון
 רב אלון שבות דרום ור"מ בישיבת הר עציון

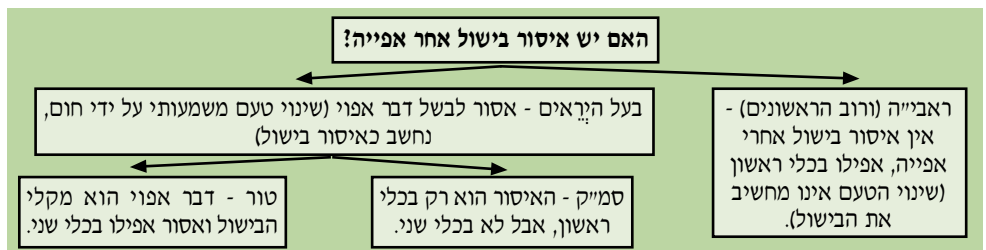
ראשון). הוא מיישב את ראיית בעל היראים על ידי הגמרא בברכות (לח"ב) האומרת, שלפי ר' יוסי אין יוצאים ידי חובה במצה מבושלת כי "יפיעין טעם מצה, וליכא" (צריך טעם מצה, ואינו). כלומר, הסיבה שאין יוצאים ידי חובה במצה מבושלת היא מפני שהבישול **הורס את טעם המצה**, ואין להסיק מכך דבר על ערכו **ההלכתי** של הבישול אחר האפייה!

לפי היראים עיקר איסור בישול הוא **הפיכת חומר הגלם** מלא-מבושל למבושל, ולכן גם הפיכת מאכל ממצב אפוי למצב מבושל נאסרת. אולם לפי הראב"ה עיקר איסור בישול הוא **הכשרת דבר לאכילה**, וברגע שהדבר הוכשר לאכילה כבר לא שייך בו איסור בישול, אף אם הוא משנה צורה בתהליכי בישול שונים ונוספים בו טעמים חדשים.

האם גם בכלי שני אסור בעל היראים לבשל דבר אפוי? - דבר זה תלוי בגירסה המדויקת של דברי בעל היראים, שנחלקו בה הראשונים. **הטור** גרס: "יזהר שלא יתן פת... אף בכלי שני". לעומת זאת **הסמ"ק** (עמי רפח) גרס: "יזהר שלא יתן פת... אלא בכלי שני".

לפי **הסמ"ק** - בעל היראים חידש חידוש אחד: יש איסור בישול אחר אפייה. מאידך, לפי **הטור** ישנם שני חידושים בדברי היראים: א. יש איסור בישול אחר אפייה. ב. דבר אפוי נחשב מהדברים קלי הבישול שאסור לתת אותם אפילו בכלי שני!

כיצד אנו פוסקים להלכה, ומהן ההשלכות המעשיות לפסיקה זו? - זאת בע"ה בגיליון הבא.

לעבד את הצפון

ע"פ הרב שמואל יניב
גבעת שמואל

איני יודע מה מלמדנו

ברוב ענוותנותו כתב רש"י (כח,ה), שאין הוא יודע מה מלמדת אותנו התוספת "אם יעקב ועשוי" לזיהוייה של רבקה. אפשר שתופעת דילוג האותיות תבאר לנו זאת. כששולח יצחק את יעקב בנו לקחת לו אשה מבנות לבן, רומז הוא לו (בדילוג אותיות) שמדובר ב"לאה" וב"רחל". רמז זה יתקבל אם נספור 50 אותיות מהלי של "לך פדנה ארם", נגיע לאי בשמו של הקב"ה, וספירה של עוד 50 אותיות תביא אותנו להי של "אברהם" - סך הכל: לאה. רחל תופיע כשנספור 50 אותיות מהרי של "וילך פדנה ארם", נגיע לחי של "יצחק", ואח"כ (עוד 50 אותיות) ללי של "ויצו עליו לאמר".

כבר בכך יכול היה יעקב להירמז שהוא עומד לשאת את שתי

בנותיו של לבן, ושהראשונה שבהן תהיה לאה. יכול היה להירמז גם שאשתו האהובה תהיה רחל, שכן היא מופיעה

בדברי פרידתו של יצחק פעמיים - הפעם השנייה כתובה מהסוף להתחלה: לי של "לאברהם", חי של "אחי רבקה"; רי של "פדנה ארם".

תגידו! אילולא היה כתוב "אם יעקב ועשוי", היינו מגיעים לכך?

ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו וצוהו ויאמר לו לך לא תקח אשה מבנות כנען; קנים לך עדה ארם ביתה בתנאל אבי-אונן וקח לך חשש אשה מבנות לבן אחי אונן ואל שדי צדק אונן ויעדך וירבך והיית ליקהל עמי; ויתן לך את ברכו אברהם לך ולרועך ארץ לרשתך את ארץ חגדי אשר נתיחן א-להים לְאֲבוֹתָי ושלח יצחק את יעקב וילך פִּדְנָה אֶרֶם אֵל לֵבָן בֶּן בְּתוּלָה הַאֲמִיטָי וְגַם אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו וירא עשו כי ברח יצחק את יעקב ושלח אותו פדנה ארם ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען;

הרב ישראל חנון
ראש מכון 'צומת'

המוסר שלנו איננו בשום פנים לאחוז במידת 'חנון' כנגד בית חנון. המאכלת שהונפה כנגד צווארו של יצחק בבכי ובזעקה קורעת לב, מוסטת ע"י המלאך אל עבר 'שער אויביו', וגם כאן מתוך בכי על הכורח "להשתמש במידת האכזריות", כלשון המשך-חכמה.

מכיון שאומות העולם כרתו אמנה הכובלת את האנושות, שלא להלחם בטרור ע"י פגיעה ביחפים מפשעי (וכבר כתבנו פעמים אחדות כי מחפים אינם חפים), אין לנו ברירה אלא ללכת לשיטה היינקובית - לעטות עור נמר על הגדי, ולהתעטף

בבגד שעיר על ידיים נקיות. אילו מושכות המדינה היו בידים יהודיות (לאו דוקא חובשות כיפה) היינו צריכים לאפשר לצעירי שדרות, אשקלון, הנגב המערבי או כל יבחר וטוב לנשק' להשיב מלחמה שעה במסגרת **מיליציות בלתי-נשלטות**. מיליציות אלו, אשר בנקל ימצאו לעצמם שמות הולמים (תרתי משמע), ירדו למחתרת, יצטיידו באמל"ח ויעטו עור נמר הסוואתי (תרתי משמע). שר האסטרטגיה יוכל לטעון כי מדינת ישראל השתלבה במרחב המזרח-תיכוני ואין יכולת להשתלט על הנוער המילי-ציוני (תרתי משמע)...

מורשת העקידה כוללת גם יכולת להתאכזר לשם שמים כלפי 'שער אויביו'. המוסר שלנו איננו בשום פנים לאחוז במידת 'חנון' כנגד בית חנון

'בגדי חמודות'

קשה לי להתווכח עם מי שיטען כי ההצעה לא יעילה, וסופה להתגלות ולטפוח על פנינו. חוששני שהוא צודק בעיקר בשל 'המחותרת השמאלנית' בתקשורת. אך מי שיטען כי ההצעה מוגנה ולא מוסרית, "אסור להתחזות!", אשאל אותו לא רק אל סיפורי יעקב איש-תם כפשוטם אלא גם אל הדגשת התורה המעניקה לעור השעיר המזויף את התואר הנחמד "בגדי חמודות" (כז, טז). ברור לחלוטין כי מילה זו כפשוטה יש בה בנותן **טעם לשבח**. (השוו: "דניאל איש-חמודות", דניאל י, יא). רש"י ואונקלוס פירשו: **החמודות = הנקיות** - לרמוז על נקיות כפיס: **בגד ללא רבב!** (גם לפירוש השני ברש"י, "שחמד אותן מן נמרוד", החימוד הוסב לנחמדות).

להשלמת התמונה הנה מדרש לא-מוכר אך מאד רלבנטי לדברינו (כתב-יד נר השכלים, בתו"ש פכ"ז אות סז): "אלו הבגדים הם הכתונת שעשה הקב"ה לאדם ולאשתו, והיתה עם נח בתיבה, והנחילה להם (ולא לשם!), וחם לכוש וכוש לנמרוד, ולקח עשו ממנו בעל כרחו... והיא כתונת הפסים שנתן יעקב ליוסף". הכתונת הפרובלמטית הזו הוענקה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו כמתנת שילוח מגן עדן, כאומר: קחו! תזדקקו לה **בעולם השקר, ההערמה וההתחזות**. הקב"ה שחותרו אמת הטביע בפרשתנו חותם בכתונת זו: "וירח את ריח בגדי... כריח השדה אשר ברכו ה'" (כז, כז).

(כתב במוצ"ש חיי-שרה)

נקודת מבט

עוטה עור נמר

"קח לי משם שני **גדי עזים** טובים... ותקח רבקה את **בגדי עשו**... **החמודות**... ותלבש את יעקב... ואת עורות גדי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו... ויאמר **הקול קול יעקב והידים ידי עשו**" (כו, ט-כב)

כל דרשני הדורות עסקו במסכת הערמותיו של יעקב - קניית הבכורה והברכות בבית הוריו, רכש הצאן ובריחה משפחתית מבית לבן. כל דרשני הדורות הצביעו על היזדקקותו של יעקב אבינו לשיטה זו למרות אופיו היסודי "איש תם ויושב אהלים".

כל דרשני הדורות דלו מכאן לקח לדורות, לדרך התנהגות אפשרית של "שה פזורה ישראל" בין שבעים זאבי אומות-העולם. אף אנו, שכבר עסקנו בסוגיית זו בעבר, נשוב ונדוש בה לאור האקטואליזציה הרבתי הכרוכה בה.

לפני שבועיים, בפרשת וירא-העקידה, ההכמתי בהארט-חידוש

מפי כתבו של בעל המשך-חכמה. המלאך הקורא "אל תשלח ידך אל הנער" מבשר ומפצה: "יען אשר לא חשכת את בנך את יחידך, כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך... ויירש **זרעך את שער אויביו**" (כב, טז-יז). מבאר הפרשן המעמיק (הרב מאיר שמחה הכהן מדווינסק. נפטר תרפ"ו!) כי זרעו של אברהם נזקקו לברכה קשה שלא מתאימה להם, ל'ברכת' היכולת **לנקוט באכזריות כלפי 'שער אויביו'**. וזו לשוננו:

"האכזריות הוא מדה נשחתה... ואין דרך בני אדם להתברך בו. אמנם **עכשיו שאברהם השתמש במידת האכזריות לשחוט את בנו** יחידו הנולד לו לזקנתו, אשר הוא נגד הטבע, ולא כיוון רק לקיים רצון השי"ת ולפרסם אלקותו. לכן מעתה ירש זרעך את שער אויביו; הם **שבע אומות שבארץ ישראל, שלהן צריך אכזריות** לכאורה... רק לקיים מצות השי"ת... אבל לא שיקנה בהם מדת האכזריות חלילה".

הוא אומר: **מורשת העקידה איננה רק מסירות נפש לצו הקב"ה כתכונה לדורות. המורשת כוללת גם יכולת 'להתאכזר לשם שמים', לאותם ציוויים קשים שבתורה, הנראים ונשמעים לנו כאכזריים...**

סירור מיליציוני נגדי

התשובה הניצחת לטירור היא 'טירור נגדי'; עין תחת עין, נפש תחת נפש. אין כל סיבה שבעולם שיושבי שדרות, אשקלון והנגב המערבי - אנשים, נשים וטף - יהיו שרויים בסכנת חיים מאימת הסקאדים, ולמדינה הנושאת באחריות קיומית לתושביה יהיה אסור להשיב אש תחת אש. ירי תותחים אל עבר אוכלוסייה הנלחמת בנו הוא מעשה יהודי ו'אברהמי'.

אור-לי
מנוחה לשבת
מרוצ מואר - מרוצ מסחר

רק 109 ש"ח
כולל משלוח

השימוש פשוט וקל
מדליקים לפני כניסת השבת ומהלכה ניתן לסובב מכסה להחשכה ברמת שונות, עד לחשוך מוחלט.

ספר חדש

29 ₪ בלבד
כולל דמי משלוח

בדרך אבות
עיונים במסכת אבות מאת הרב יהודה שביב מתוך גליונות "שבת בשבתו"

להזמנות חייגו למכון צומת: 02-993-2111